

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

שם הקורס: טקסטיים תנאיים ומדרשי הלכה

שנה"ל: תשעח סמסטר: ב

שם המרצה: הרב ד"ר אביעד ספרוני

מסלול/התמחות: תושב"ע

היקף שעות:

תוכן הקורס ומטרות הקורס

תוכן הקורס: הקורס יעסוק בלימוד וניתוח של המקורות התנאיים: משנה, תוספתא ומדרשי ההלכה, תוך בחינת המשותף והמבדיל ביניהם, הן מבחינת התוכן והן מצד דרכי הלימוד והמסירה.

מטרות הקורס: להכשיר את הלומדים לקריאה וניתוח מעמיקים של טקסטיים בספרות התנאית, תוך שימוש בדרכי מחקר ופירוש מקובלים בדרך הלימוד המסורתי ובדרך הלימוד המחקרי-אקדמי.

יחידות הקורס:

1. משנה:

א.1. המשנה וחלקיה סיומה של התקופה התנאית.

ב.1. המשנה והמקרא.

ג.1. משנה ראשונה ומשנה אחרונה.

ד.1. האגדה במשנה – אגדות, סיפורים ומעשים.

ה.1. הפן החינוכי והספרותי של המשנה.

ו.1. המשנה – סיומה של התקופה התנאית.

2. תוספתא:

א.2. מהי התוספתא?

ב.2. מקבילות של תוספתא ומשנה.

ג.2. עריכת התוספתא

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3

ת"ד 1106, רחובות 76110

טלפון: 08-9485662

פקס: 08-9485686

דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, ד"ר אפרים

מיקוד 44814

טלפון: 03-9061301

פקס: 03-9061342

דוא"ל: dekan@orot.ac.il

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3
ת"ד 1106, רחובות 76110
טלפון: 08-9485662
פקס: 08-9485686
דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, ד"נ אפרים
מיקוד 44814
טלפון: 03-9061301
פקס: 03-9061342
דוא"ל: dekan@orot.ac.il

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

3. מדרשי ההלכה:

- 3.א. הקדמה - הדרשה הקדומה ומדרש ההלכה
- 3.ב. בתי המדרש של רבי ישמעאל ורבי עקיבא והשוואות ביניהם.
- 3.ג. מדרשי הלכה והמקבילות בתלמודים.
- 3.ד. האגדה במדרשי ההלכה.
- 3.ה. מדרשי ההלכה והמשנה.
- 3.ו. מדרשי ההלכה והתוספתא.

חובות/דרישות הקורס

נוכחות והשתתפות בשיעורים

ביצוע מטלה ביתית עד לסיום ההרצאות הפרונטליות – 20% מהציון הסופי.
מבחן מסכם – 80% מהציון הסופי.

דרכי התקשרות עם המרצה

דרך המייל בלבד - amsifrony@gmail.com

ביבליוגרפיה: (קריאות חובה לקורס מצוינות ב-*)

אלבק, מבוא למשנה, ירושלים ות"א: ביאליק ודביר, תשכ"ז.
אליאס-בר לבב, ליאורה, מכילתא דרשב"י פרשת נזיקין: נוסח, מונחים, מקורות ועריכה, ירושלים: מאגנס, תשע"ד.
אפשטיין, מבוא לנוסח המשנה (א-ב), ירושלים ות"א: מאגנס ודביר, תש"ס.
אפשטיין, מבואות לספרות התנאים, ירושלים ות"א: מאגנס ודביר, 1957.
בוירין, דניאל, מדרש תנאים: אינטרטקסטואליות וקריאת המכילתא, ירושלים: מכון שלום הרטמן, תשע"א.
גולדברג, אברהם, פירוש מבני ואנליטי לתוספתא מסכת בבא קמא בצירוף לוח מקבילות של נוסחי המשנה והתוספתא, ירושלים: מאגנס, תש"א.
גולדברג, אברהם, צורה ועריכה בספרות חז"ל: מחקרים ספרותיים במשנה, תוספתא, מדרשי הלכה, מדרשי אגדה ותלמוד, ירושלים: מאגנס, תשע"ב.
גפני, חנוך, פשוטה של משנה: עיונים בחקר ספרות חז"ל בעת החדשה, ת"א: היקבוץ המאוחד,

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3
ת"ד 1106, רחובות 76110
טלפון: 08-9485662
פקס: 08-9485686
דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, ד"נ אפרים
מיקוד 44814
טלפון: 03-9061301
פקס: 03-9061342
דוא"ל: dekan@orot.ac.il

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

דה-פריס, בנימין, מחקרים בספרות התלמוד, ירושלים: מוסד הרב קוק ואוניברסיטת בר אילן, תשכ"ח.

הנשקה, דוד, "לאופיו של מדרש ההלכה התנאי: שתי סוגיות", תרביץ, סה (תשנ"ו), עמ' 417-438.
הנשקה, דוד, "מניין לעירובי תבשילין מן התורה? לאופיו של מדרש ההלכה הקדום", סידרא, ו (תש"ן), עמ' 25-30.

הנשקה, דוד, "מתי הוא זמנו של הקהל? (לתלמודם של תנאים)", תרביץ, סא (תשנ"ב), עמ' 177-192.

* הנשקה דוד, "על רובדי הגדת הפסח במשנה", תרביץ, פא (תשע"ג), עמ' 25-45.

* הלברטל, משה, "תולדות ההלכה והופעת ההלכה", דיני ישראל, כט (תשע"ג), עמ' 1-23.

* ולפיש אברהם, "איחוד ההלכה והאגדה - עיון בדרכי עריכתה של התוספתא", היגיון ליונה; היבטים חדשים בחקר ספרות המדרש, האגדה והפיוט; קובץ מחקרים לכבודו של פרופסור יונה פרנקל במלאות לו שבעים וחמש שנים. בעריכת יהושע לוינסון, יעקב אלבוים וגלית חזן-רוקם. ירושלים: הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, תשס"ז, עמ' 309-331.

ולפיש אברהם, חקר עריכתו של פרק א במשנת קידושין - מאין ולאן?; נטועים טו (תשסח), עמ' 43-77.

ולפיש אברהם, "העריכה היוצרת וכוח היצר: עיון בעריכת מסכת קידושין במשנה, בתוספתא ובבבלי", JSIJ, 7 (2008), עמ' 31-79.

ולפיש אברהם, "מן הנעשה בתחום השנה", נטועים יד (תשס"ז), עמ' 131-145.

זהר, נעם, "הלכה שהיא כאגדה: פתרון חידתו של צמד משניות בפרק "הזהב", סידרא, לא (תשע"ו), עמ' 71-59.

חזות, גבריאל ומיכאל אברהם, מידה טובה: פרשת השבוע לאור י"ג מידות הדרש (1-4), כפר חסידים: אמ"ה, תשס"ה-תשס"ו.

* כהנא, מנחם יצחק, "הדרשות במשנה וההלכות במדרש: בחינת זיקות גומלין", תרביץ, פד (תשע"ו), עמ' 17-76.

כהנא, מנחם יצחק, המכילתות לפרשת עמלק: לראשוניותה של המסורת במכילתא דרבי ישמעאל בהשוואה למקבילתה במכילתא דרבי שמעון בן יוחי, ירושלים: מאגנס, תשנ"ט.

כהנא, מנחם יצחק, "לשאלת ייחודה של המכילתא דרשב"י בחלקיה ההלכתיים", תא שמע: מחקרים במדעי היהדות לזכרו של ישראל מ. תא-שמע בעריכת אברהם (רמי) ריינר [ואחרים] ח"ב. אלון שבות: תבונות - מכללת הרצוג, תשע"ב, עמ' 523-501.

כהנא, מנחם יצחק, ספרי זוטא דברים: מובאות ממדרש תנאי חדש, ירושלים, מאגנס: תשס"ג.

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3
ת"ד 1106, רחובות 76110
טלפון: 08-9485662
פקס: 08-9485686
דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, ד"ר אפרים
מיקוד 44814
טלפון: 03-9061301
פקס: 03-9061342
דוא"ל: dekan@orot.ac.il

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

כהנא, מנחם יצחק, "עיונים בעיצובה של המחלוקת במשנה ובמגמותיה", תרביץ, עג (תשסד), עמ' 51-81.

כהנא, מנחם יצחק, "קווים לתולדות התפתחותה של מידת כלל ופרט בתקופת התנאים", מחקרים בתלמוד ובמדרש; ספר זיכרון לתרצה ליפשיץ. עורכים: אריה אדרעי [ואחרים]. ירושלים: מוסד ביאליק, תשסה, עמ' 173-216.

כהנא, מנחם יצחק, "תלמוד תורה, עבודה, חסידות וריאליזם: המחלוקת בין רבי ר' יהושע ור' אלעזר המודעי באגדת המכילתא", סידרא, לא (תשעו), עמ' 73-94.

כהנא, מנחם יצחק, "תפוחי זהב במשניות כסף: המשנה וסדר סדריה", תרביץ, עו (תשסז), עמ' 40-29.

לוין, חיים יצחק, מחקרים במדרשי ההלכה ובספרות התלמודית, רמת גן: אוניברסיטת בר אילן, תשמ"ז.

לוין, חיים יצחק, מחקרים במכילתא ובמשנה פסחים ובבא קמא, ת"א: דביר, 1971.

מיכאל, אברהם, רוח המשפט: על הסינטטי אפרורי בתורת המשפט ההלכתית והכללית, כפר חסידים: הוצאת תם, תשע"ב.

מלמד, עזרא ציון, היחס שבין מדרשי הלכה למשנה ולתוספתא, ירושלים: אמ"ה, תשכ"ז.

מלמד, עזרא ציון, פרקי מבוא לספרות התלמוד, ירושלים: אמ"ה, תשל"ג.

נגן, יעקב, נשמת המשנה: קריאה ספרותית וחיפוש משמעות, ת"א: דביר, תשעו.

פרידמן, שמא יהודה, "המונח – "או כלך לדרך זו" ושימושו במדרשי התנאים", סידרא ט (תשנג), עמ' 61-74.

פרידמן, שמא יהודה, מהות התוספתא ביחסה למשנה, לתורתם של תנאים, עמ' 3-80.

פרידמן, שמא יהודה, תוספתא עתיקתא: מסכת פסח ראשון, רמת גן: בר-אילן, תשס"ג.

פרנקל, יונה, האגדה שבמשנה, מחקרי תלמוד, ג (תשסב), עמ' 655-683.

צירניק, מיכאל, לחקר המידות "כלל ופרט וכלל" ו"ריבוי ומיעוט" במדרשים ובתלמודים, לוד: מכון הברמן למחקרי ספרות, תשד"ם.

שוורץ, יהודה, "מסכת משפחה – משניות מסדר נשים: לימוד משנה כמבוא לחינוך ערכי-אמוני", מכלול, לא (תשעה), עמ' 5-32.

שוורץ, יהודה, "משניות רעיוניות בסדר נשים ודרך הוראתן", שאנן, יז (תשעב), עמ' 187-206.

שמש, אהרן, עונשים וחטאים: מן המקרא לספרות חז"ל, ירושלים: מאגנס, תשס"ג.

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3
ת"ד 1106, רחובות 76110
טלפון: 08-9485662
פקס: 08-9485686
דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, ד"ר אפרים
מיקוד 44814
טלפון: 03-9061301
פקס: 03-9061342
דוא"ל: dekan@orot.ac.il

אורות ישראל

מכללה אקדמית לחינוך

מייסודן של מכללות מורשת יעקב ואורות ישראל

בס"ד

קמפוס רחובות

רחוב הרב שטיינמן 3
ת"ד 1106, רחובות 76110
טלפון: 08-9485662
פקס: 08-9485686
דוא"ל: sima-c@mor.ac.il

קמפוס אלקנה

אלקנה, ד"ר אפרים
מיקוד 44814
טלפון: 03-9061301
פקס: 03-9061342
דוא"ל: dekan@orot.ac.il